

CARL REINECKE'NİN 'UNDINE' FLÜT SONATININ HİKÂYESİ VE İNCELENMESİ

Ceren DİK^(*)

Öz

Bu çalışmada, C.Reinecke'nin hayatı ve romantik dönem müziği dönemin müzikal özellikleri ile anlatılmıştır. Undine sonatı, Reinecke'nin bu eseri bestelerken esinlendiği romanın hikâyesiyle birlikte tasvir edilmiş, ayrıca bölümlerin form ve icra bakımından teknik ve yorumsal analizi yapılmıştır. Yapılan bu çalışmanın amacı, eserin bir hikâyeden ilham alınarak bestelendiği gerçeğinden yola çıkarak, müzik ve hikâyenin birbirini tamamladığını anlamamızı sağlamaktır. Undine sonatının incelenmesi; romantik dönemde birlikte gelişen yeni tını, ton, müzik ve dinamik anlayışın, ritim, cümle, form yapısı ve çalım tekniği olarak analiz edilmesidir. Flütün, romantik dönem müziğinde teknik ve tını bakımından enstrüman olarak daha gelişmiş olması önceki dönemlere göre eserler ve orkestra içindeki kapasitesini arttırmış ve çoğu bestecinin daha çok tercih ettiği bir enstrüman haline gelmiştir. Aynı zamanda romantik dönem flüt repertuarı eserleri, önceki dönem eserlerine göre ses gürlüğünün ve kapasitesinin daha çok arttığı, renk ve tını bakımından daha üretken olduğu, duygulara ifade etme bakımından da daha zengin eserlerdendir. Bu öğeler Romantik dönem flüt repertuarının en güzel ve en önemli eserlerinden biri olan bu sonatla nitel araştırma tekniği kullanılarak anlatılmıştır. Sonuç olarak; hikâyenin müzik temaları ile birleştirilerek yapılan anlatımı, romantik dönemde flüt anlayışı, yorum ve teknik analizi dönemin müziğini ve eseri daha iyi anlamamıza yardımcı olacak, böylelikle bestecinin istediği doğrultuda icra edilmesini sağlayacaktır.

Anahtar Kelimeler: Undine, Reinecke, Sonat, Flüt, Romantik Dönem.

^(*) Doç. Dr., İstanbul Üniversitesi Devlet Konservatuarı, Müzik - Üflemeli Çalgılar – Flüt (e-posta: cerendik@yahoo.com). ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-8122-4377>

The Story and Review of Carl Reinecke's Flute Sonata, 'Undine'

Abstract

In this study, life of C. Reinecke and music of the romantic period have been depicted along with the musical aspects of the period. Undine sonata has been described along with the story of the novel that Reinecke had been inspired by while composing this work, and also the chapters have been analysed technically and interpretively in terms of form and performance. Aim of this study conducted is, starting from the fact that the work was composed with inspiration by a story, to understand that the music and the story complete each other. Examination of the sonata is the analysis of the new timbre, tone, music and dynamic perception developed with the romantic period as a technique of rhythm, sentence, form, and performance. The fact that flute as an instrument was more developed technically and in terms of timbre in the music of the romantic period improved its capacity in works and orchestra compared to the previous periods, and flute became an instrument that most composers preferred. At the same time, works of the flute repertory in the romantic period were, compared to the works of the previous periods, among the ones whose volume and capacity increased more, and that became more productive in terms of color and timbre, and that were richer in terms of addressing feelings. These elements have been described through the qualitative research method for this sonata, which is one of the most beautiful and most important works of the flute repertory in the Romantic period. As a consequence, narration of the story as integrated with musical themes, and flute perception, interpretation and technical analysis of the romantic period are expected to allow us to better understand the music of the period as well as the work, thus the work to be performed in accordance with the request of the composer.

Keywords: *Undine, Reinecke, Sonata, Flute, Romantic Era.*

Giriş

Flüt tarih öncesi çağlardan itibaren insanoğlunun müziğinde var olmuş ve sonraki çağlarda da hemen hemen tüm klasik bestecilerin eserlerinde önemli yere sahip enstrümanların başında gelir. Flütün yüzyıllar içinde enstrüman olarak çok önemli değişimleri ve gelişimi, bestecilerin dönem müzikleri içinde flüte daha fazla yer vermesini sağlamıştır. Özellikle Boehm sistem flüte geçilmesi ile birlikte flütün teknik ve ton kapasitesi artmış 1878 yılında Boehm modern gümüş flütünü kusursuz bir çalgı haline gelmiştir (Boehm, 2011: s.27).

Flütün günümüzde de kullanılmakta olan son halini alması ve klasik müzikte romantik döneme geçilmesi aynı yüzyıla denk gelir. Bu nedenle kapasitesi artmış olan flüte yazılmış yenilikçi eserler görmek de mümkündür. Bestecilerin romantik dönem ile birlikte gelen yeni tını, ton ve kromatik kullanım anlayışları romantik dönem flüt repertuarına çok güzel eserler kazandırmış olup bu eserler günümüzde de önemini ve yerini muhafaza etmektedir. Bu dönem eserlerin en önemlilerinden olan Reinecke'nin Undine sonatı,

romantik dönem müziğinin teknik ve yorum açısından tüm özelliklerini duygulara hitap eden müzik cümleleri ile göstermektedir.

Romantik Dönem Müziği

Romantik müzik 1800'lü yılların başından 1900'lü yılların başına kadar olan zamanı kapsayan müzikolojik bir terimdir. Kendinden önceki dönem olan klasik dönem müziğinden oldukça farklıdır.

“Romantizm, önceki 18. yüzyıl Klasik akımının sınırlarına karşı bir başkaldırı olarak nitelenebilir. 18. yüzyılda sanat, belli bir toplum katının eğlencesi için üretilir. 19. yüzyılda ise bestecinin, kendini anlatma gereksiniminden doğar. Romantik üslup, sanatı ve çevresi arasındaki karşıtlığı çözebilme çabasındaki sanatçının anlatım yoludur. Romantik besteci, öznel duygularının dışavurumu olan yapıtında armoni ve çalgı renklerinin zenginliği ile dramatik seslenişe büyük önem verir. Özün en çarpıcı şekilde ortaya çıkması için biçimindeki kusursuzluk kaygısını bir yana bırakmıştır.” (İlyasoğlu, 1994: s. 77).

Klasik dönem bestecileri eserlerini sipariş üzerine yazıyor ve dinleyicileri de üst tabakadan oluşuyordu. Müzik formları ve kuralları çok önemli olduğundan besteciler eserlerini bu kurallar içerisinde yaratmak durumundaydı. Müzik, öz sanat olarak görülür ve kusursuz yaratılmaya çalışılırdı. Dolayısıyla müzikteki hüznü ya da sevinçli hisler bile tüm bu sınırlamalar içerisinde kalmak zorundaydı.

Romantik dönem bestecileri ise; geleneksel beste yapma fikirlerini genişleten, daha tutkulu ve ifadeli eserler yaratan bestecilerdi. Klasik dönem bestecilerinin önceliği formlar, melodiler ve kolay dinlenilebilir müzikal yapılar yaratmak iken, romantik besteciler için zengin armoni kullanımı, vibrato kullanımının artması, ritimde özgürlük, oldukça uzun etkileyici ve ifadeli melodiler, dinamikler arasındaki büyük farklar, tekrarlayan tema (leitmotiv) kullanımları onları önceki dönemden ayıran özellikleri oluşturuyordu.

Enstrümanların gelişimi ile birlikte orkestra genişleyerek bugünkü haline ulaşmıştı. Klasik dönemde soliste eşlik eden durumda olan orkestra, romantik dönemde solist ile eşit seviyeye gelmişti. Senfonik eserler de artık sadece 4 değil daha fazla bölümlü olabiliyordu.

'Program Müzik' (bir hikâye anlatan ya da bir sahneyi tasvir eden), 'Leitmotiv' (eser boyunca tekrar eden tema), 'Senfonik Şiir' (orkestra partisi üzerine anlatılan olay ya da şiir) romantik dönemde ortaya çıkan kavramlardandı.

Carl Reinecke

Carl Reinecke Alman besteci, öğretmen, piyanist ve şeftir. 23 Haziran 1824 yılında Altona Almanya'da doğmuştur. Küçük yaşlarından itibaren babası J.P.Rudolph Reinecke

oğlunun müzik eğitiminin önemli bir kısmından sorumlu olmuştur. Reinecke, 1846 yılında Copenhagen’da saray piyanistidir. “1852 yılında Ferdinand Hiller, Reinecke’yi Köln konservatuvarında öğretmenlik yapmak üzere davet eder. Burası Reinecke’nin ilk koro ve orkestral eserlerini yönettiği yerdir. (Myrna W. Brown, B. M., M. M. Denton, Texas, Aralık 1981 s.3) 1859 yılında Breslau’daki meşhur Singakademie’nin müdürü ve şefi pozisyonuna gelir. Ayrıca burada bir dizi orkestra konseri verir. Fakat asıl Reinecke’nin hayal gücüne en çok etki eden şehir Leipzig olmuştur. Burası Mendelssohn’un Gewandhaus orkestrasını ve müzik konservatuvarını yönetmiş ve dönemin birçok önde gelen müzisyenlerini etrafında toplamış olduğu yerdir. Reinecke 1860 yılında Leipzig’e dönerek Gewandhaus orkestrasının şefliği teklifini kabul eder 1897 yılında aynı okulun müdürü konumuna gelir. Reinecke aynı zamanda öğretmen ve sıklıkla performans sergileyen bir piyanist olarak bu önemli görevde 35 yıl kalır. Carl Reinecke 10 Mart 1910’da Leipzig’de hayata gözlerini yumar.

“Besteci olarak C. Reinecke en çok sayısız piyano kompozisyonları ve oda müziği eserleri ile tanınmıştır. Mendelssohn’un melodik stilinden etkilenmiş olsa da üslup olarak Schumann’a daha yakındır. Flüt ve piyano sonatı olan ‘Undine’ bestecinin en çok seslendirilmiş eseridir ve günümüzde flüt literatürünün kalıcı bir parçasıdır. Bu sonat daha çok ‘Sonat mi minör-Undine, op.167’ olarak bilinir. Friedrich de la Motte Fouque’nin yazmış olduğu su perisi Undine’nin aşk hikâyesini anlatan romandan esinlenerek bestelenmiştir.” (Blizzard, 2007: s.30)

Araştırmanın Amacı

Eserin bir hikâye ile birleştirilmiş olduğunun anlatımı yapılarak, sonatı seslendirecek kişilerin eseri yorumlamasına katkıda bulunmaktadır.

Yöntem

Günümüzde flüt repertuarındaki önemini koruyan bu sonatın anlatımında, eser analizi, dönem müziği ile ilgili kaynak incelemesi, enstrümanın tarihi süreçteki gelişimi ve mesleki deneyim göz önünde bulundurularak nitel araştırma ve yorum tekniği kullanılmıştır. Eserin genel formu anlatılmış, başlıca temaların yeri belirlenmiş, flüt ve piyano arasındaki bağlantılara örnekler verilmiş ve icra edilmesi bakımından fikirler sunulmuştur. Yorumlanan ve sunulan fikirler, bireysel olarak eserin incelenmesi, araştırılması ayrıca mesleki tecrübeler ve birikimler kullanılması ile ortaya konmuştur.

Bulgular ve Yorum

Undine’nin Hikâyesi ile Sonat Temalarının İncelenmesi ve Eserin İcrasına Yönelik Tavsiyeler

Bu eser 19. yüzyıl sonat formu geleneklerine en bağlı şekilde yazılmıştır. Dört bölümden oluşan bu sonatın birinci ve son bölümü sonat formunda bestelenmiştir. İkinci

bölüm ABACA formunda bir scherzo'dur. Üçüncü bölüm ise, fırtınalı interlude kısmı ile birleşen lirik bir Andante'dir. Sonat, geleneksel ton yapısına uygun şekilde ilerler. Asıl ton olan mi minör, ilgili majörü mi majör, si majör ve minörün etrafında gelişir. İlk bölümün tonu mi majördür. Scherzo olan ikinci bölüm si minör, üçüncü bölüm Andante sol majör ve son bölüm tekrar mi minör, codetta'sı mi majör olarak yazılmıştır. Bu sonatın ton anlayışı ve dış hatları, görüldüğü üzere çağdaş sonat form kurallarının temsilcileridir. Ton planlaması, bölümlerin sırası ve bölümlerin kendi içindeki formları, bunların hepsi tipik geç romantik dönem sonatının özelliklerine uygun şekildedir. (A Critical Comparison of Three Settings of the Undine Myth in Works by Hoffmann, Lortzing and Reinecke, Master of Arts McMaster University Hamilton Ontario, 1988, s.141)

Hikâye Deniz kralının kızı su perisi 'Undine'nin etrafında gelişir. Deniz kızları ölümlü eşdeğerlerine göre daha sevimli ve daha uzun ömürlüdür, kristal saraylarında barış içinde yaşarlar. Undine'nin tüm isteği ölümsüz bir ruha sahip olabilmektir bunun da tek yolu ölümlü bir adamla aşk içinde bir birlikteliğe sahip olmasıdır.

1. Bölüm:

Sonatin ilk bölümü Undine'nin sualtı dünyasını tasvir eder. Müzik; Reinecke'nin öncülü olan Mendelssohn'un kiler ile benzerlik gösteren empresyonizmin parlak su motiflerinden daha koyu ve yoğun bir yapıya sahiptir. (Myrna W. Brown, B. M., M. M. Denton, Texas, Aralık 1981 s.18)

Bölüm tipik bir sonat formunda yazılmıştır. Tonik üzerinde gelen çıkıcı ve inici yöndeki arpejlerin oluşturduğu akıcı dalgalanma, mi minör tonunda esas tema (principal theme) tarafından sunulur (Bkz .ek 1).

İkinci tema (second theme) 40. ölçüde si minör tonunda başlar ve piyano tarafından da tekrar edilen sol majör tonundaki kadans ile devam eder. "Esas temadan türetilmiş zarif ve telaşlı onaltılıklardan oluşan öğeler codettaya eşlik eder. (Bkz ek 2) Sonrasında sergi (exposition) tekrar gelir."(Myrna W. Brown, B. M., M. M. Denton, Texas, Aralık 1981 s.19) "Bu onaltılıklar sonatın ilk bölümünde görülen tipik su motiflerinin en önemli örneklerindedir. Piyanodaki arpejli eşlik partisi sonatın dört bölümünde de sürekli olarak bulunmaktadır. Ayrıca scherzo bölümünün ikinci trio kısmında belirgin olarak ve final bölümünün tamamında yer almaktadır. Reinecke ayrıca, su motifinin evrensel olarak tanınan arpejli eşlik stilinden daha çok, onun tarzına özgü olan başka bir çeşidini de kullanmıştır. Birinci bölümün ilk temasındaki (Bkz. ek 1) tam beşli ve tam dördü arpejler bir eşlik durumundan çok, melodik olarak kullanılmıştır. (A Critical Comparison of Three Settings of the Undine Myth in Works by Hoffmann, Lortzing and Reinecke, Master of Arts McMaster University Hamilton Ontario, 1988, s.143, 144,145)

Devamında yer alan Gelişme (development) bölümünde Reinecke, çeşitli yollarla serginin öğelerini manipüle ederek kontrapuntal yeteneklerini dikkate değer bir şekilde sergiler. Temadan türetilmiş motifler sıklıkla, flüt ve piyano arasındaki diziler ve çeşitli

kombinasyonların oluşturduğu diyalog şeklinde devam eder. Armonize edilmiş kromatik dizeler tansiyonu arttırır ve tonaliteyi geçici olarak belirsizleştirir. Gelişme bölümünün yeniden sergi kısmı, flütün kadans kısmına doğru çalmaya devam ettiği, piyanonun dominant üzerine yazılmış Undine temasını çaldığı yerde ortaya çıkar. Aynı melodiye sonrasında flüt devam eder. (Myrna W. Brown, B. M., M. M. Denton, Texas, Aralık 1981 s.21)

241. ölçüde başlayan kapanış teması esas tema öğeleri üzerine kuruludur ve paralel ton olan mi majör tonundadır. Majör tonda gelen bu tema, sürpriz bir duyuluş niteliğindedir. Bölüm, sonda yer alan mi minör tonundaki coda ile son bulur.

Bu ilk bölüm icra bakımından hem sakin hem de zaman zaman gergin pasajları içerir. Bu durumu Undine'nin karakteri ile de bütünleştirebiliriz. Genel olarak legato ve yumuşak bir anlatım hâkimdir. Bölümün ana karakterine zıt olarak düşünebileceğimiz hızlı onaltılık pasajlar, iki enstrüman tarafından da akıcı ve hafif biçimde çalınmalıdır. "Piyano partisi parlak onaltılık pasajları ile adeta su sıçramalarını çağırır. İki partideki bu hızlı tempo ve aceleci notalar, dominant armoniler tarafından ileri itilen fakat her zaman saydam yapıda olan sabit bir hareket duygusu yaratır. (Myrna W. Brown, B. M., M. M. Denton, Texas, Aralık 1981 s.22)"

İlk ölçüden itibaren flütün temaya girişi ile başlayan eserin bu bölümünde, ton ve legato (bağlı) anlayışına büyük önem vermemiz gerekir. Bağlı yazılmış notalar arasındaki mesafe ne kadar uzak olursa olsun, içinde bulunduğumuz nüansı korumamız yani notalar arasında crescendo veya decrescendo yapmadan seslerin arasındaki uzaklığı ortaya çıkarmamız gerekmektedir. Bu bağı korumak teknik anlamda notalara göre zorluk gösterebilir fakat bu arpej tekniğinde yazılmış notaların arasındaki bütünlüğü korumak anlamında çok önemlidir. Bölümün tamamında hissettiğimiz su dalgalanmasını andıran melodiler içerisindeki armonik değişimler, eserin gerilimli ve sakin kısımlarını ortaya çıkarmak adına tını, ton ve dinamik kullanımlarımızda farklılık yaratmamız gereken yerlerdir.

Parmak tekniği açısından kusursuz ve tamamen birbirine bağlı duyulması gereken onaltılıklar, mutlaka eşit ve melodik cümle yapısına göre kimi zaman devam hissi veren, kimi zaman ise kararlı bir cümle sonu havasında çalınmalıdır. Bu onaltılıklar, bölümün parmak tekniği anlamında tek güç pasajları olduğundan flütistin bu bağlaç niteliğindeki kısımlarda virtüözitesini göstermesi gerekmektedir. 197. ölçüde gelen yeniden sergi temasının en kuvvetli ve kararlı çalınması gereken yeridir. Devamında gelen mi majör tonu kısa süre sonra tekrar yerini mi minöre bırakır. Bölümün bu son kısmı mümkün olduğu kadar sakin ve hafif bir tonda çalarak bitirilmelidir.

"Undine ölümlü bir adamla yaşayabileceği sevgi arayışıyla deniz krallığını terk eder ve deniz kıyısında balıkçı ve karısı tarafından bir çocuk olarak bulunur. Bu iyi kalpli çift Undine'nin sürekli ortadan kaybolma gibi garip davranışlarına ve yaramazlıklarına bir anlam veremese de onu büyük bir sevgi ile büyütürler. Undine, hırçın ve asi bir kişiliği olmasının yanı sıra çok iyi bir kalbe sahiptir. Undine birgün tesadüf sonucu rastladığı Hulbrand'a âşık olur. Hulbrand şiddetli fırtına olan bir günde ona ve ailesine sığınır. Zaman içinde karşılıklı yaşadıkları aşk sonrasında evlenirler.

2. Bölüm:

İkinci bölüm Undine'nin üvey ailesi ile olan hayatını tasvir eder. Flüt ve piyano arasındaki bir müzikal kovalamaca ile başlar, sadece flütün sesinin azaldığı noktada müzik hafifler ve beklenmedik şekilde aynı tema tekrar gelir. Piyanonun halk şarkısı benzeri solosu Undine'nin tepkisel hareketleri karşısında ailesinin şaşkınlığı ve kabulü olarak yorumlanabilir.”(Bromeisi, H. Sonata ‘Undine’ by Carl Reinecke, Op.167 (02, 17, 2016) www.larrykrantz/undine.htm)

Intermezzo başlıklı bu bölüm; 2/4'lük, allegretto vivace tempoda ve rondo (ABACA) formunda yazılmıştır. Si minör tonunda gelen ilk tema, piyano ve flüt arasındaki onaltılıklardan oluşan soru cevaplar üzerine kuruludur. Piyanonun ilk ölçüdeki girişine, flüt inisi yöndeki onaltılık staccato notaları ile cevap verir.(Bkz ek 3). “Bu staccatolu, şakacı özellikteki değişken ve neredeyse alaycı tema, Undine'nin büyüleyici fakat öngörülmez karakterini tasvir eder. (Myrna W. Brown, B. M., M. M. Denton, Texas, Aralık 1981 s.24)”

Bu ikinci bölüm hem tempo olarak hem de teknik bakımdan ilk bölüme zıt bir havadadır. Flütün direkt ve keskin çalınması gereken staccatolu onaltılıkları piyanonun tamamlayıcı cümleleri ile bir bütün olarak duyulmalıdır. Bölümün genelinde hâkim olan onaltılık yapıların eşit ve sabit tempoda (hızlanma veya yavaşlama eğilimi olmadan) enerjik biçimde çalınması profesyonel yorumculuk anlamında bölümdeki ifadeyi güçlendirecektir. Temanın genel yapısına bakıldığında, onaltılık notalar kadar esler de cümlenin anlam bütünlüğüne önemli ölçüde dâhildir. Bölümün başından itibaren dinamiklerin kullanımı açısından ölçüler incelendiğinde yazılı olan yerlerde müzikal işaretleri takip etmek yeterli olacaktır. Örneğin, onaltılıkların olduğu ölçüler içinde gelen her es sonrası crescendo veya her es öncesi decresendo yapmak müziği gereğinden fazla bölerek yorumlanmasına neden olacak ve abartılı bir icra şekli duyulacaktır. Bu pasajlarda hem flüt hem piyano için asıl duyulması gereken; parlak, eşit ve cümle sonuna kadar kalitesini kaybetmeyen aynı kısalıktaki staccatolardır. Bu şekilde yorumlandığında, 4. ölçüden itibaren (Bkz ek 3) iç içe geçen flüt ve piyano arasındaki diyalog notaların içinde kaybolmadan duyulacaktır.

Rondonun 33. ölçüde başlayan ikinci kısmı sol majör tonundadır. Piyano tarafından solo olarak çalınan bu kısım, halk ezgisi tarzında noktalı ritimli ve daha geleneksel armoniler ile ilk kısmın karakterine bir kontrast oluşturur. Bu kısım sonrasında esas temanın tekrarlanmasının ardından, karşımıza tamamen farklı bir türde üçüncü kısım gelir.

3. Bölüm:

‘Piu lento quasi Andante’ olarak belirtilmiş bu kısım si majör tonundadır. “Bölümdeki üç kesit içinde bu lirik olan kısım, Undine'nin şövalyeye olan aşkını tasvir ettiğinden dolayı kısa da olsa en önemli ve en manalı olanıdır. Flütistin bu kısmı çok yumuşak bir dinamikte vibratosuz çalması istenmiştir. Çıkıcı ve inisi arpejli legato dizeler, daha hafif olsa da Undine'nin ilk bölüm temasındaki dalgalanmayı hatırlatır. Bu kısmın armonik yapısı daha sabittir. Sonatın başka hiçbir yerinde görülmeyen şekilde daha fazla altdominant

armonisi kullanılır. Apajatürlerin etkili kullanımı bu yumuşak temanın dokunaklılığını artırır ve Undine'nin aşka uyanışının gizemli atmosferini bozmamak adına dissonans (uyumsuz) seslerin kullanımına izin verilmez.” (Myrna W. Brown, B. M., M. M. Denton, Texas, Aralık 1981 s.25).

Aşk temasını takiben, canlı ilk kısmın son kez gelişi bölümü havada kalan notalarla bitirir. İcra şekli de dinleyicide yarım kalan ve devamındaki bölüme hazırlayıcı nitelikte havada asılı kalan bir his bırakmalıdır. Ardından gelen üçüncü bölümün sakin ve legatolu melodik yapısı bizi eserin bambaşka bir duygusuna taşıyacaktır.

Evlendikleri gece Undine kocasına su perisi olduğunu itiraf eder ve ona kendisiyle evlenerek verdiği hediyeyle dolayı minnettar olur ve isterse bu evlilikten vazgeçebileceğini söyler. Hulbrand bu ölümsüz aşkı ve bağlılığı ispatlamak için yemin eder böylece birlikte çok mutlu bir hayata başlarlar.

“Sol Majör tonundaki ‘Andante tranquillo’ olan bu kısa fakat etkili yavaş bölüm Undine'nin mutlu hayatını uygun bir şekilde tasvir eder.3 kesitli form içindeki esas temanın oluşturduğu flüt ve piyano arasında dokunaklı diyalog, Undine'nin hayatını ebedi bir ruhla ödüllendirilmiş, tamamlanmış ve mutlu bir eş olarak tasvir eder.”(Myrna W. Brown, B. M., M. M. Denton, Texas, Aralık 1981 s.26) Flüt ve piyano arasındaki diyalog, soru – cevap ve iç içe geçen cümleler şeklinde duyulur. 4/4'lük andante temposunda yazılmış bir bölümdür. 21. ölçüde la bemol majör tonuna geçer. Bu,3. bölüm temasının farklı bir tondan tekrar duyulmasıdır. 36. ölçüden itibaren başlayan ‘molto vivace’ kısmı bölümde hâkim olan duygusal ve sakin havayı bir anda değiştirerek gergin, aceleci bir his yaratır ve aniden son bulur.

Bu bölüm, eserde flütün ton ve tınısının en ifadeli kullanılabileceği bölümdür. Yumuşak geçişler, adım adım yükselen uzun cümleler, dokunaklı apajatürler, birbirini ardına gelen ‘forte’ – ‘piano’ farkları flütistin ton anlayışını sergileyebilmesini sağlayan eserin etkileyici bölümlerinden biridir. “Birbiri ardına yinelenen bu uzun melodiler, modülasyon yapabilmek adına adeta kendilerine esneklik kazandırır ve her tekrarlamada bütünlük olduğu kadar çeşitlilik de sağlarlar. (Myrna W. Brown, B. M., M. M. Denton, Texas, Aralık 1981 s.27)

“Kısa süre sonra Undine'nin insana güven vermeyen amcası Kuhleborn bir uyarıyla ziyaret eder. Kendisini yeğenin onurunun koruyucusu olarak gören Kuhleborn, Undine'ye eğer Hulbrand elini kaldırırsa veya sesini yükseltirse, su perilerinin Undine'ye hayatını Hulbrand ile devam ettirmesine izin vermeyeceğini söyler ve eğer Hulbrand'ın aşkı yok olursa, Undine'nin ölmesi gerekir. Bu tehdit, bölümün sonuna doğru yumuşak temaya geri dönüşten önce yer alan molto vivace kısmında duyulur.” (Bromeisi, H. Sonata ‘Undine’ by Carl Reinecke, Op.167 (02, 17, 2016)www.larrykrantz/undine.htm).

“Undine'nin insanlara olan güveni, kalbinin iyiliği Hulbrand'ın entrikacı ve saldırgan eski nişanlısı Berthalda'yı en iyi arkadaşı olarak görmesine neden olur. Hulbrand ve Undine şövalyenin Ringstettin'deki kalesine taşınırlar ve Berthalda'yı bir tür kalıcı misafir olarak görürler. Hulbrand karısının sınırsız iyiliğinden ve su perileri ile olan ilişiminden çok rahatsız olur ve sonunda ilk aşkına yönelir. Berthalda tarafından dolduru-

şa gelen Hulbrand, Undine'ye karşı çok öfkelenir ve Undine'yi denizdeki hayatına geri dönmeye zorlar. Hulbrand rahat ve güvende hissetmek için Berthalda'ya geri döner ve sonunda onunla evlenmeyi kabul eder. Hulbrand'ın öfkesini, Undine'nin boş yere yalvarmalarını, su perilerinin öfke ve intikamını içerir. Undine büyük acı çekmesine rağmen, Hulbrand'ın cezasını kendisi vermek zorundadır. Hulbrand ve Berthalda'nın düğününde, Undine üzgün bir şekilde ortaya çıkar ve Hulbrand'a onu öldüren bir öpücük verir. Şövalyenin cenazesinde, Undine yas tutanların arasına karışır ve Undine'nin yerine yeni mezarı çevreleyen iki küçük derenin aktığı bir su kaynağı belirir. Undine'nin Hulbrand'a duyduğu aşk için kullanılan temanın sonatın sonunda tekrar yer alması çok dokunaklı bir hava yaratır (Bromeisi, H. Sonata 'Undine' by Carl Reinecke, Op.167 (02, 17, 2016) www.larrykrantz/undine.htm).

4. Bölüm

Final bölümü olan mi minör tonundaki dördüncü bölüm sonat allegrosu formu karakterini taşır. (Blizzard, 2007: sayfa no. 31) 1- 114. ölçüler arası sergi, 115-119. ölçüler arası gelişme, 159-317. ölçüler arası yeniden sergi kısmıdır. Sergi kısmı, sonrasında gelen kuvvetli vuruşa aksan yapan eksik ölçü (auftakt – upbeat) ile başlar.

Allegro molto agitato ed appassionato, quasi Presto olarak adlandırılmış Final bölümü, eserin en uzun ve en dramatik bölümüdür. Tıpkı ilk bölüm gibi sonat allegrosu formunda yazılmıştır fakat temaları temalarının daha uzun oluşu ve aceleci ruhu daha farklı bir etki yaratır. (Myrna W. Brown, B. M., M. M. Denton, Texas, Aralık 1981 s.29)

İlk tema eksik ölçü ile yazılmış dissonans aralıklarla başlar. 5. Ölçüde görülen 'dolce', bölümün tamamında karşımıza çıkacak olan hem aceleci ve kızgın hem de yumuşak ve duygu dolu karakterin ilk örneğidir. "Piyano, flütün yalvarış ve haykırışlarına aceleci bir altyapı oluşturur. İlk bölümün sergi kısmındaki codetta'da yeniden görülen hızlı üçlemeler, su ruhunun üstünlüğünü sembolize eder. İlk temadan türetilmiş ve ona benzeyen ikinci tema ve bu iki temanın da geliştirilmiş hem de motive edici olarak işlenmiş olmasından ötürü, bu sert tansiyon neredeyse hiç hafifleden devam eder. 'Dolce' ile belirtilmiş olan küçük cümleler, bize Undine'nin iki kısım arasında gerçek sükunet sağlayan asıl hassasiyetini hatırlatır.(Myrna W. Brown, B. M., M. M. Denton, Texas, Aralık 1981 s.31)

Son bölümün başından itibaren ortaya çıkan ve sıklıkla değişen iki zıt karakter çok belirgindir. 'Con fuoco' ve 'dolce' kısımlarının arasındaki yorum farklılıklarını tını ve ton bakımından belirtmek çok önemlidir. Yazımda bu farklılıkların belirtildiği terimler her defasında yazmaktadır. Bu da karakteri yansıtmak açısından önemini vurgulamaktadır. 120. ve 159. ölçüler arasındaki gelişme kısmı, dördüncü bölümün başlangıcındaki gibi tipik bölüm motifi ve ritmi ile başlar ve çeşitli tonlarda duyulur. 159. ölçüde yeniden sergi kısmı esas tona geri dönmüş olarak başlar 186. ölçünün sonuna kadar devam eder. 246. ölçüden itibaren esas temaya dönüşüyle bölümün orijinal tonunda (mi minör) coda başlar. Bu esas temaya dönüşü icracının en ifadeli, en yoğun, en aksanlı ve nüanslar açısından en zirvede olması gereken kısımdır. Zira bundan sonra eserin finalini ve hikâyedeki hüznü sonu tasvir eden kısım gelecektir. 276. ölçüden itibaren piyanonun yumuşak ve

sakin geçişi, iki ölçü sonra gelecek olan mi majör tonundaki ‘piu lento’ kısmını yani co-dayı hazırlar. Piyano 8 ölçü temayı çaldıktan sonra flüt aynı temayı tekrar eder.

Eserin final bölümü olan bu bölüm, tüm duyguların fazlasıyla açığa çıktığı bölüm olarak nitelendirilebilir. Aksanlı tema başlangıcı, ani nüans ve ifade değişimleri bölümü sürükleyen öğelerin başında gelir. Bu ifade farklılıklarında kullanılacak olan ton ve ses rengi değişimi flütistin en çok üzerinde durması gereken konulardan biridir. Bölümün genelinde gerilimli bir hava hâkim olduğundan icracıların, müziği final kısmında yer alan piu lento’ya kadar kesintisiz bir hisle taşıması gerekmektedir. Cümleler birbirinden ayrı fikirler olarak değil dokunaklı finale taşınan bir bütün olarak düşünülmelidir. Eserin bütününe ve hikâyesine bakacak olursak en kuvvetli ‘forte’nin ve en dokunaklı ‘piano’nun bu bölümün finalinde icra edilmesi gerektiği söylenebilir. Flüt ve piyano arasındaki üçleme ve sekizlik ritimlerin değişimli ve beraber çalınması, bölümün genelinde sıkça duyulan bir tarzıdır.229. ölçüde başlayan üçlemeli pasaj bölümün en gergin kısmı olup, bölümü yeniden sergiye ve en zirve noktasına taşıyan kısımdır. Bütün bu kısım aceleci, sabırsız ve kararlı bir stilde çaldıktan sonra bölümü final temasına götürecek olan piyano solosu ile devam eder ve sonrasında flütün aynı temayı çalmasıyla eser bulur.

“Reinecke’nin ‘Undine’ op. 167 flüt ve piyano sonatı 1882 yılında bestelenmiş, döneminin muazzam keman ya da çello eserleri ile kıyaslanabilecek olağanüstü öneme sahip tek flüt sonatıdır. Bu sonat 1867 – 1895 yılları arasında Gewandhaus orkestrasının solo flütisti ve Reinecke’nin konservatuvardaki meslektaşı Wilhelm Barge’ye adanmıştır ama yine de eserin prömiyerini Paris’te 15 Şubat 1883 yılında Paul Taffanel gerçekleştirilmiştir.”(Undine Sonate für Flöte und Klavier op.167, Camera Flauto Amadeus Nr 154, Amadeus Verlag, Bernhard Pauler, Winterthur/Schweiz, 2002)

“Reinecke 84 yaşında flüt için bir konçerto (Re majör) ve bir ballade olmak üzere iki önemli eser daha yazmıştır. İkiisi de geç dönem romantik armonisi, usta kontrpuan kullanımı ve etkileyici melodileri ile yazılmıştır. Daha derin bir analizle bu sonat, konçerto ve ballade, tutarlı bir tarzı ve mükemmel form kullanımını ortaya çıkarır.” (Betha, 2008)

Sonuç

Carl Reinecke’nin ‘Undine’ sonatı, romantik flüt repertuarının en güzel ve önemli eserlerinden biridir. Bu sonat, ifade, form, nüans, teknik ve yorum açısından romantik dönemin tüm özelliklerini taşıyor denilebilir. Eserin, bir romandan esinlenerek bestelenmiş olması da romantik dönemin diğer sanat dallarında da görülen doğa ve insana özgü olayların ön planda olduğu veya örnek alınarak eserler meydana getirdiğinin bir kanıtıdır. Hikâyenin bilinmesi ve sonatın temaları ile birleştirilmesi hem daha doğru bir icra şekline hem de bestecinin isteklerine bağlı kalmamıza olanak sağlayacaktır. Bu sayede diğer dönemlerden farklı olarak, doğa ya da insanoğluna yönelik duygularla bestelenen diğer eserlerde de müzik ile hikâyenin ya da konuların birleştirildiği fikri, romantik dönemin başlıca özelliklerinden biri olarak icrayı etkileyen unsurların başında gelecektir.

Romantik dönemde gelişen yeni tını, ton anlayışı ve enstrüman kapasitesinin artması ile gerçekleşen, flütün daha etkili kullanımını konusundan da bahsedilmiştir. Bu etkili

kullanım sayesinde romantik dönemden itibaren flüt repertuarı için tıpkı Reinecke'nin Undine sonatı gibi birçok önemli solo ve eşlikli eserler bestelenmiştir.

Kaynakça

Bethea, S. (2008). *The flute music of Carl Reinecke*. USA: Proquest, UMI Dissertations Publishing

Blizzard, J. (2007). *Expanded tonality: The treatment of upper and lower leading tones as evidenced in Sonata 'Undine', IV by Carl Reinecke*, Yayınlanmamış Master Tezi, University of Florida, Florida

Boehm, T. (2011). *The flute and flute playing*. New York: Dover Publications INC

Bromeisi, H. Sonata "Undine" by Carl Reinecke, Op.167, www.larrykrantz.com/undine.htm alıntı tarihi: 03.18.2016

Hauser, A. (1984). *Sanatın toplumsal tarihi*, Yıldız Gölönü (Çeviren). İstanbul: Remzi Kitabevi.

İlyasoğlu E. (1994). *Zaman içinde müzik*: İstanbul: Yapı Kredi Yayınları

Michels, U. (1985). *Dtv-atlas musikband 2*, Münih: Langenscheidt

Say, A. (1994). *Müzik Tarihi*. Ankara: Yapı Kredi Yayınları

Undine sonate für flöte und klavier op.167, (2002) Camera Flauto Amadeus Nr 154, Amadeus Verlag, Bernhard Pauler, Winterthur/Schweiz

Vuille, D. (1989). *La flute au XIXème siecle*, Les acacias

EKLER

Undine
Sonate für Flöte und Klavier
Carl Reinecke, op. 167
Allegro (♩ = 116)
p
pp
cresc.

Ek 1 - C. Reinecke Sonata 'Undine' – 1. Bölüm

Ek 2 - C. Reinecke Sonata 'Undine' – 1. Bölüm, 2. Tema

Ek 3 - C. Reinecke Sonata 'Undine' – 2. Bölüm, Tema

This image shows a page of a musical score for the piano solo of the second movement of Carl Reinecke's Sonata 'Undine'. The score is written for piano and flute, with the piano part on the left and the flute part on the right. The key signature is one sharp (F#) and the time signature is 3/8. The score is divided into four systems, with measures 30, 36, 44, and 51 marked at the beginning of each system. The piano part features a complex rhythmic pattern with many sixteenth and thirty-second notes. The flute part has a more melodic line with some grace notes. Dynamics include *sf*, *p*, *f*, *mf*, and *p calando*. There are also markings for *scia* and *scia* with asterisks.

Şekil 4 - C. Reinecke Sonata 'Undine' – 2. Bölüm, Piyano solosu

This image shows a page of a musical score for the 'Piu lento, quasi Andante' section of the second movement of Carl Reinecke's Sonata 'Undine'. The score is written for piano and flute, with the piano part on the left and the flute part on the right. The key signature is one sharp (F#) and the time signature is 3/8. The score is divided into four systems, with measures 93, 101, 110, and 119 marked at the beginning of each system. The tempo is marked 'Piu lento, quasi Andante' with a metronome marking of $(\text{♩} = 96)$. The dynamics include *p dolce e misterioso* (ohne jegliche Bebung im Ton), *pp*, *ppp*, *mf*, and *dim.*. There are also markings for *1* and *3* (triplets).

Şekil 5 - C. Reinecke Sonata 'Undine' – 2. Bölüm, Piu lento kısmı

18

Andante tranquillo $\text{♩} = 84$

p dolce

p dolce

5

f

p

9

mf

cresc. molto

Şekil 6- C. Reinecke Sonat 'Undine' – 3. Bölüm, Tema

21

Finale $\text{♩} = 152$

Allegro molto agitato ed appassionato, quasi Presto

f

dolce

dolce

6

f

Şekil 7 - C. Reinecke Sonat 'Undine' – 4. Bölüm, Tema